

Acte / Acta

Acte (substantiu masculí). És un fet realitzat per una persona, efecte d'una determinació de la voluntat.

- Exemples: *Acte* solemne, administratiu, de fe, de servei, jurídic, reflex, voluntari...

Acta (substantiu femení). Document formal que constata un fet, una deliberació, un acord.

- Exemples: El secretari llegí l'esborrany de l'*acta*. Cal que això consti en *acta*.

Així mateix / Tanmateix

Moltes vegades hi ha una confusió en l'ús d'aquests termes. Recordem que *Així mateix* vol dir "també".

- Exemples: El director general visitarà el centre; *així mateix*, assistirà a la reunió de caps comarcals. (en cast., "asimismo").

Tanmateix significa "sens dubte", "no obstant això", "això no obstant", "amb tot", "de tota manera" (en cast., "sin embargo", "no obstante").

- Per exemple: És molt difícil que ens en sortim, però *tanmateix* ho provarem.

Amb data / En data

L'expressió **amb data** es refereix a la data en què va ser escrit un document.

L'expressió **en data** fa referència al dia en què va ser presentat el document en el registre corresponent o que va arribar a la seva destinació.

- Ex.: El document *amb data* 20 de juny (que porta la data 210 de juny) va ser registrat (va arribar) *en data* 22 de juny.

Anual / Anyal

Els derivats d'any són *anual* i *anyal* (*anualment* i *anyalment*), però no sempre són sinònims:

Anual i anualment signifiquen: 1. Que s'esdevé cada any. 2. Que dura un any.

- Ex.: Les assemblees es convoquen *anualment*. L'activitat *anual* de l'empresa és prou bona.

Anyal i anyalment només signifiquen que s'esdevé cada any.

- Ex.: Aquesta és una festa *anyal*.

Baixar, descarregar, pujar i penjar

El TERMCAT incorpora els verbs *descarregar* i *pujar* com a sinònims absoluts dels termes de l'àmbit de la informàtica *baixar* i *penjar*, respectivament, que eren les formes normalitzades des de ja feia un cert temps.

Segons el que s'ha pogut documentar en textos especialitzats, en català i en les altres llengües romàniques, les formes *baixar* i *descarregar* s'utilitzen com a sinònims per fer referència al fet de copiar programes, fitxers, etc. d'un ordinador remot a un ordinador local o a un altre dispositiu electrònic, generalment a través d'Internet. Els termes *pujar* i *penjar*, per la seva banda, es refereixen al concepte invers (copiar fitxers d'un dispositiu local a un ordinador remot).

Cabal / Cabdal

A vegades es confon el significat d'aquests dos mots, encara que no tenen res a veure l'un amb l'altre.

Cabal: És la magnitud que expressa la quantitat del fluid que, per unitat de temps, travessa una secció del conducte pel qual circula. Més senzillament, l'aigua que passa per un riu, l'aire que circula per un conducte o el gas que flueix per una canonada s'anomena *cabal*.

- Ex.: Aquest riu té un cabal molt irregular. Per aquesta canonada, hi passa un cabal d'aire considerable.

També es pot parlar de cabal quan ens referim a la quantitat de diners o de béns que hom té. Ex.: En Jordi posseeix un bon cabal.

Cabdal: Significa 'principal', 'eminent'.

- Ex.: Un fet cabdal de la història.

Complet i complert

Sovint hi ha confusió entre l'ús de l'adjectiu *complet -a* i la forma verbal *complert -a*. Amb la forma verbal *complert -a* (que ve del verb *complir*) podem fer frases com aquestes: *s'ha complert el termini per a la inscripció*, *aquesta entitat ha complert trenta anys*, *una il·lusió complerta*. Pel que fa a *complet -a*, hem de tenir en compte que ve del verb *completar* i significa 'que conté tots els elements'; així, hem de dir *una col·lecció completa* (i no * *complerta*), *un repertori complet* (i no * *complert*) i *un cotxe molt complet* (i no * *complert*).

Compondre / Composar

Compondre: Formar un tot reunint o combinant diversos elements, diverses parts o diversos ingredients.

Participi: compost/a, compostos/es. *Futur:* compondrà.

- Ex.: La Comissió estarà composta per representants de tots els sectors.

Composar: Imposar arbitràriament a algú una contribució; captenir-se amb algú, fent-lo anar dret.

Participi: compostat/ada, compostats/des. *Futur:* compondrà.

Feu atenció a no confondre els participis d'aquests dos verbs. Tingueu en compte que els més habituals són els del verb Compondre.

Compte / Comte / Conte

Aquests tres mots sonen de manera molt semblant i això provoca dubtes a l'hora d'escriure'ls; de tota manera els seus significats són força diferents:

Compte: Acció o efecte de comptar o calcular una quantitat.

- Ex.: El compte corrent bancari. Tenir en compte un suggeriment.

Comte: Títol nobiliari.

- Ex.: El comte Arnau.

Conte: Narració, generalment curta; rondalla; relació d'un esdeveniment fals o inventat.

- Ex.: El conte de la Ventafocs.

Degut a

En català, *degut* és només el participi del verb 'deure', o sigui, que només es pot usar com a tal participi.

- Ex.: L'accident *fou degut* a l'allau de neu.

Quan ens trobem amb la traducció de l'expressió castellana "debido a", tenim diverses solucions, però no "degut a" (incorrecta): per / mercès a / per raó de / a causa de / per culpa de.

- Ex.: No salimos *debido* al mal tiempo = No vam sortir *pel* mal temps / No vam sortir *a causa del* mal temps / No vam sortir *per culpa del* mal temps.

Dependent / Depenent

Dependent és un adjectiu que significa "que depèn d'algú o d'alguna cosa".

- Ex.: "Aquesta unitat, dependent de la Subdirecció General, és la responsable de trametre els expedients."

En cas de dubte, podem recórrer a la forma negativa de l'expressió per trobar-ne la forma positiva.

- Ex.: "organisme independent" (és a dir, no dependent); per tant, podem en podem el contrari: "dependent".

Depenent és el gerundi del verb dependre i, en conseqüència, només admet usos verbals.

- Ex.: "Continuem depenent (encara depenem) de l'exterior per a moltes decisions."

Diferents / Diversos / Varis

Els tres poden ser sinònims, però a vegades no es fan servir de manera adequada. Vegem-ne els significats concrets:

Diferent: Que difereix, no igual.

- Ex.: Ser molt diferent de caràcter.

També indica quantitat, en plural: Uns quants.

- Ex.: M'ho han dit diferents persones.

Divers-a: De múltiples aspectes; multiforme.

- Ex.: Amb fortuna diversa.

També dit de les coses que presenten cadascuna un caràcter diferent, de les coses de distinta espècie o mena.

- Ex.: A l'aparador hi ha objectes diversos.

En el sentit de quantitat, uns quants, un cert nombre de.

- Ex.: Ho han explicat diverses persones. Ja li ho ha dit diverses vegades.

Vari, vària: Que es mostra diferent d'un temps a un altre, mudable.

- Ex.: Humor vari.

També en el sentit de divers (variat).

- Ex.: De colors varis. Remeis varis.

Doncs

La conjunció *doncs* sempre introdueix una conseqüència. En cap cas no pot introduir una causa. Per tant, cal evitar emprar-la en amb un sentit causal equivalent a les conjuncions *ja que*, *perquè* ...

- Ex.:
Conseqüència: El cafè ja és a punt? *Doncs* serveix-lo. Neva? *Doncs* no sortiré al carrer.
Causa: No vindré pas, *ja que* / *perquè* té molta feina. No sortiré a passejar *perquè* / *ja que* neva.

Engegar / Endegar

Engegar és fer que una cosa comenci a anar, a funcionar, a rutllar, a posar-se en marxa.

- Ex.: *Engegar* una fàbrica, un motor, un projecte. *Engegar* les campanes al vol.

Endegar vol dir endreçar, arranjar, encarrilar, compondre; donar a alguna cosa una direcció adequada, un bon camí a seguir; trobar la manera d'aconseguir un fi, sortir d'una situació difícil.

- Ex.: *Engegarem* el projecte com més aviat millor i l'*endegarem* segons les necessitats que vagin sorgint.

Escaure / Escaure's

Escaure es defineix com "anar bé, convenir, allò que hom fa amb la seva manera d'ésser". En l'àmbit administratiu es refereix al fet que és adient a les disposicions legals; per tant, l'expressió *si s'escau* vol dir que s'adiu amb la normativa (cast. "si procede").

Escaure's es defineix com allò que s'esdevé o es produeix (cast. "en su caso").

Si combinem les dues formes, tindrem: **Si s'escau i escau...** (= si es produeix i s'adiu amb la normativa).

Inserir

En català, per indicar que hem introduït o inclòs una cosa dins una altra, podem fer servir el verb *inserir*. Per interferència del castellà, de vegades s'utilitza la forma incorrecta **insertar*. Hi ha altres paraules de la mateixa família que també poden provocar dubtes; així, hem d'utilitzar el participi *inserir* (i no **insertat*) i l'adjectiu *inserir* (i no **insertable*). A continuació, us presentem alguns exemples d'ús adequat d'aquests mots:

- Ex.: Cal *inserir* un anunci als diaris. Hem *inserir* una nota en un text. Han redactat un full *inserir*.

Israelià, israelita

Sovint es confonen els termes *israelià* (*israeliana/israelians/israelianes*) i *israelita* (*israelites*). La paraula *israelià* fa referència només al modern estat d'Israel o als seus habitants. Per exemple: durant unes vacances vaig conèixer uns israelians. Pel que fa al mot *israelita*, fa referència a l'antic Israel i, en sentit religiós, a les persones que practiquen la religió de l'Antic Testament; és sinònim de jueu (jueva/jueus/jueves) i s'aplica a persones de tot el món.

- Per exemple: la comunitat israelita de França és força nombrosa.

De lloguer i per llogar

Sovint veiem rètols i anuncis en què s'informa que hi ha una casa, un comerç, una oficina, etc., per llogar. Darrerament, per anunciar això és habitual trobar l'expressió incorrecta *en lloguer*. Aquesta forma, amb la preposició *en*, és un calc de l'expressió castellana *en alquiler*. En català, per informar que hi ha un espai, un lloc o una cosa que es pot llogar, hem de fer servir les expressions *de lloguer* o per *llogar* (*oficina de lloguer*, *pisos de lloguer*, *local per llogar*, *naus industrials per llogar*) o simplement escriure *es lloga*, *de lloguer* o *per llogar* al rètol penjat en algun lloc visible del local o de l'edifici que volem llogar.

Mateix -a / Mateixos -es

Sovint llegim frases construïdes amb aquest adjectiu però utilitzat com si fos un pronom, segurament per un calc de la construcció en castellà. Vegem-ne uns exemples:

- Quan vam conèixer la sentència, vam presentar un recurs contra *la mateixa*. (Incorrecte)
- Quan vam conèixer la sentència, vam presentar *-hi* recurs / vam presentar recurs *en contra*. (Correcte)
- Vam parlar molt extensament de *la mateixa*. (Incorrecte)
- Vam parlar *-ne* molt extensament. (Correcte)

D'altra banda, aquest adjectiu el fem servir per a emfatitzar una frase, en el sentit de "fins i tot" o "àdhuc"; p. ex.: Els *mateixos* autors ho han ratificat.

També l'utilitzem per a indicar "en un mateix lloc" o "idèntic".

- Per exemple: Tothom va anar a parar allà *mateix*. Han repetit les *mateixes* preguntes de l'examen anterior.

Medi /Mitjà

Medi és un mot que designa l'element o substància on viu un organisme; el conjunt de condicions que constitueix el marc on es desenvolupa l'existència d'una comunitat; el substrat que un empra per fer créixer o multiplicar organismes vius, etc. Exemples: L'aire és el *medi* en què vivim. Estudiar un personatge en el seu *medi*. El *medi* ambient.

Mitjà vol dir allò que serveix per a arribar a un fi. Exemples: *Mitjà* de subsistència, de comunicació, de transport. etc. El vaig conèixer per *mitjà* del (mitjançant el) meu germà.

També significa que és igualment lluny dels dos extrems en situació, magnitud, qualitat, grau.

- Exemples: El punt *mitjà* d'una recta. El curs *mitjà* d'un riu. L'ensenyament *mitjà*.

Número / Nombre

El mot *número* només es fa servir per a designar el lloc que una persona o una cosa ocupa en una sèrie numerada. Per exemple: El *número* deu del nostre carrer / Ocupa el *número* dos de la llista.

El mot *nombre* s'ha d'utilitzar en tots els altres casos.

- Exemples: *Nombre* d'hectàrees / *Nombre* d'ovelles / *Nombre* decimal / *Nombre* enter.

Recerca, desenvolupament i innovació

El terme *recerca i desenvolupament* es pot considerar força implantat en l'ús, referit al conjunt d'activitats intel·lectuals i materials adreçades a la creació de coneixement i a l'ús d'aquest coneixement per dissenyar noves aplicacions. També té força difusió la sigla corresponent (*R+D*).

En els últims anys, tanmateix, el concepte s'ha enriquit amb la perspectiva que el vincula també als processos d'innovació. Per això, el Consell Supervisor del TERMCAT ha aprovat recentment el terme *recerca, desenvolupament i innovació*, d'acord amb l'opinió de tots els especialistes consultats i paral·lelament al que s'ha fet en altres llengües.

La sigla corresponent a aquest segon terme és *R+D+I*, amb la *i* majúscula com és habitual en les sigles. En castellà es pot documentar de vegades la forma *I +D+i*, per distingir la inicial de investigació (*I*) i la de innovació (*i*), però en

català no es dóna aquesta necessitat de distinció, atès que el terme es fa sobre la base *recerca*, com es fa també en anglès (*research, development and innovation*) i francès (*recherche, développement et innovation*).

Provar, emprovar i tastar

Aquests tres verbs catalans tenen significats diferents. Malgrat això, el fet que el castellà resolgui els tres significats amb un sol verb —el verb *probar*— fa que de vegades se n'utilitzi només un per a tots els casos. Convé, doncs, aclarir el significat i l'ús de cadascun.

Provar vol dir 'sotmetre una persona o una cosa a certes experiències per apreciar-ne el valor, si va bé, si és com cal'. Per exemple: *Ja has provat si la rentadora funciona?* També vol dir 'establir la veritat d'una cosa, donant raons, adduint arguments, fets, testimonis.' Per exemple: *L'advocat va poder provar la innocència de l'acusat*. I també pot significar 'anar bé a algú, fer profit'. Per exemple: *Aquest viatge m'ha provat molt*.

En canvi, si ens referim a 'posar-se una peça de vestir per veure si va bé', el verb adequat és *emprovar*, i no *provar*. Per exemple: *Si aquests pantalons et van estrets, per què no te n'emproves uns altres?* I *l'emprovisor és el lloc on ens canviem la roba que ens emprovem*.

Finalment, quan ens referim a 'prendre una petita quantitat d'un menjar o d'una beguda per apreciar-ne el gust', el verb que té aquest significat és *tastar*, i no *provar*. Amb aquest significat hem de dir *tastar*. Per exemple: *Tastaré la salsa per veure si està bé de sal*. *El cambrer es va esperar que el client tastés el vi*. Per cert, parlant de vins, la persona que es dedica a tastar vins és un *tastador de vins* o directament un *tastavins*. I, ja en un altre sentit, un *tastaelletes* és una persona que comença moltes coses i no n'acaba cap.

Aquests tres verbs catalans tenen significats diferents. Malgrat això, el fet que el castellà resolgui els tres significats amb un sol verb —el verb *probar*— fa que de vegades se n'utilitzi només un per a tots els casos. Convé, doncs, aclarir el significat i l'ús de cadascun.

Provar vol dir 'sotmetre una persona o una cosa a certes experiències per apreciar-ne el valor, si va bé, si és com cal'. Per exemple: *Ja has provat si la rentadora funciona?* També vol dir 'establir la veritat d'una cosa, donant raons, adduint arguments, fets, testimonis.' Per exemple: *L'advocat va poder provar la innocència de l'acusat*. I també pot significar 'anar bé a algú, fer profit'. Per exemple: *Aquest viatge m'ha provat molt*.

En canvi, si ens referim a 'posar-se una peça de vestir per veure si va bé', el verb adequat és *emprovar*, i no *provar*. Per exemple: *Si aquests pantalons et van estrets, per què no te n'emproves uns altres?* I *l'emprovisor és el lloc on ens canviem la roba que ens emprovem*.

Finalment, quan ens referim a 'prendre una petita quantitat d'un menjar o d'una beguda per apreciar-ne el gust', el verb que té aquest significat és *tastar*, i no *provar*. Amb aquest significat hem de dir *tastar*. Per exemple: *Tastaré la salsa per veure si està bé de sal*. *El cambrer es va esperar que el client tastés el vi*. Per cert, parlant de vins, la persona que es dedica a tastar vins és un *tastador de vins* o directament un *tastavins*. I, ja en un altre sentit, un *tastaelletes* és una persona que comença moltes coses i no n'acaba cap.

Rendible o rentable

En català, per dir que un negoci rendeix, que té rendibilitat, diem que és *rendible*. Aquest adjectiu ve del verb *rendir*, que vol dir 'produir un benefici o una renda'.

Fixem-nos que si, en lloc de *rendible* utilitzem l'adjectiu *rentable*, que ve del verb *rentar* (sinònim de 'netejar amb aigua o un altre mitjà'), estem dient una cosa completament diferent i que en aquest context no té gaire sentit: un negoci *rentable* seria un negoci que es pot rentar. Un negoci, doncs, només pot ser *rendible*. Així doncs, quan parlem d'economia, hem de fer servir l'adjectiu *rendible*, el verb *rendir* i els substantius *renda* i *rendibilitat*.

Si no /Sinó

Si no: S'usa en cas que no que no s'esdevingui o no es faci alguna cosa d'una determinada manera. Té un valor condicional, i també un valor condicional però indicant oposició.

Exemples: *Si no véns de seguida, me n'aniré*. *Si no t'agrada, deixa-ho córrer*. Dóna-m'ho, *si no*, t'ho prendran. Claveu-ho bé, *si no*, caurà.

Sinó: Té un valor de concreció i serveix per a afirmar en el segon terme de la frase, en forma positiva, allò que diem en el primer terme en forma negativa. Sinònims: *Només, tan sols, solament*.

- Exemples: No desitja *sinó* el màxim. No és tou, *sinó* dur. Escriuré no solament a ell *sinó* a tots els companys.

Sota / Baix

Sota pot ser una preposició.

- Ex.: Caminava *sota* els arbres; o bé un adverb, p. ex.: Amaga't aquí *sota*!

Baix no és mai una preposició, és un adjectiu, un nom o un adverb. Per ex.:

- L'edifici *baix* es va inundar.
- El *baix* és el que té millor veu.
- Parlava tan *baix* que no el sentíem.

Tant / Tan

Tant: Adverb de quantitat que vol dir en el mateix grau, en la mateixa proporció.

- Ex.: En Joan ha treballat tant com en Pere. Tant l'un com l'altre en saben molt. Ho farem tant sí com no.

Aquest adverb perd la -t final quan va davant d'un adjectiu o d'un altre adverb.

- Ex.: En Joan és tan alt com tu. No parlis tan fort. Aquest camp és tan gran com aquell. No vagis tan de pressa.

Tant: L'adjectiu quantitatiu vol dir: la mateixa quantitat, el mateix nombre. Com tots els adjectius, varia segons el gènere i el nombre: tant/tants, tanta/tantes.

- Ex.: Avui no fa tant de vent com ahir. El tant per cent també es pot dir el percentatge. Hi ha tanta gent que no s'hi pot entrar.